

RYGJAVERN

NR. 3 / 2012 - 37. ÅRGANG

Utgitt av Naturvernforbundet i Rogaland

Bonden i lyngheia



Jan Sæstad sørger for at lyngheia på Søre Eigerøy holdes i hevd.

Side 3

Nok nå, Janne Johnsen?

Rogaland har allerede innfridd målet om vindkraftutbygging i Rogaland.

Side 5

Populært på Mostun



Jan Petter Hubert-Hansen fra DN var en av innleiderne på Mostun i høst.

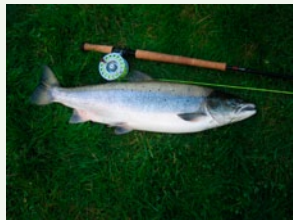
Side 6

Bybane er ryggraden

Bybane på Nord-Jæren må komme nå. Bus-way er ikke et framsynt alternativ, mener Naturvernforbundet.

Side 11

Laksen får leve



Elva får rene fritt gjennom Giljajuvet i Dirdal. Det er godt nytt for Dirdalslaksen.

Side 14

Fugleturisme – business og naturvern i et jafs



Hornborgasjön i Sverige trekker tusenvis av fugleturister fra hele verden for å oppleve tranenes magiske påskedans. Foto: Roy Mangersnes.

-Jæren har et stort potensiale som skandinavisk fugleturistdestinasjon, mener Tormod Amundsen i arkitektfirmaet Biotope. I våre naboland Sverige og England er fugleturisme i sterk vekst. Norge

er i startgropen, men har en lang vei å gå. – Her i landet er det for mange småprosjekter og for dårlig samkjøring og markedsføring, sier den anerkjente naturfotografen Roy Mangersnes fra

Sandnes. Rygjavern har besøkt Ørland kommune i Sør-Trøndelag der fugleturisme står øverst på den politiske dagsorden.

Side 9, 10 og 11

Statlige millioner til Mostun

Mostun har fått tildelt statlig autorisasjon som nasjonalt våtmarkssenter, med friluftsfyret Kvassheim og Orre friluftshus som satelitter. Men autorisasjonen følger 4,75 millioner kroner fordelt over seks år.

- En utrolig gledelig beslutning som vil gi oss en unik mulighet til å utvikle senteret, fastslår Naturvernforbundets styreleder Eirin Hivand Haneberg. - I løpet av 2013 vil vi ansette formidler og i tillegg satse tungt på å utvi-

kle gode og spennende, interaktive utstillinger, særlig rettet mot den unge barn og unge, sier hun. delag der fugleturisme står øverst på den politiske dagsorden.

Bli naturvernfadder du også !

Sett inn et fast månedelig beløp, stort eller lite, på Naturvernforbundets konto nr. 3201 41 63327.

RYGJAVERN

NUMMER 2 - 2012
37. ÅRGANG

Redaksjonen ble avsluttet 16. des. 2012
Viderebruk av stoff er tillatt ved
kildehenvising

Redaksjon: Erik Thoring (ansv.),
Per Anda (design og montasje)

Utgiver: Naturvernforbundet i
Rogaland

Oppslag: 1200

Trykk: Gunnarshaug Trykkeri.

NATURVERNFORBUNDET I ROGALAND

Kontoret er vanligvis åpent
mandag og tirsdag 9-16

Org.nr.: 971 339 993

Besøksadresse: Mostun, Henrik Ibsens-
gate 59

Postadresse: Pb. 441, 4002 Stavanger

Telefon: 51 52 88 11

E-post: rogaland@naturvern.no

Hjemmeside:

www.naturvern.no/rogaland

Bankgiro: 3201.41.37571

Daglig leder: Erik Thoring
mob/tlf: 416 83 238 / 51 89 06 90

Syreleder: Eirin Hivand Haneberg
tlf: 51 47 98 59

Lokallag og kontakter:

Strand: Egil Tjensvold
tlf: 51 74 75 20

Dalane: Eirin Hivand Haneberg
tlf: 51 47 98 59

Suldal: Jarle Lunde
tlf: 52 79 70 33

Nord-Jæren: Erik Thoring
tlf: 51 89 06 90

Førsteårstilbud medlemskap:

Familiemedlem: 200,- (420,-)

Hovedmedlem: 175,- (350,-)

Student/pensjonist: 100,- (175,-)

Pris i parentes gjelder for følgende år.

Medlemskap tegnes på vår hjemmeside
www.naturvern.no/rogaland eller
e-post: rogaland@naturvern.no



Postadresse:
Postboks 441, 4002 Stavanger

Kontor i Stavanger:
Sandvigå 24, 3 etg.

Internett:
www.nu.no

Naturvernforbundets dugnadsgruppe

Lyst å gjøre en frivillig jobb for miljøet?
Stå på stand? Være saksbehandler?
Ryddde krattskog? Kartlegge natur?
Fotografere? Jobbe med data?

Vi og naturen har bruk for deg!

Meld din interesse til
rogaland@naturvern.no eller
kontakt oss på tlf 416 83 238.

Miljøblomst til NRK og Randaberg

NRK-ansatte klarte det som idrettsutøvere i Sandnes Atletklubb ikke maktet: Å gå til Preikestolen med tungt utstyr i sekken. Sporty innsats som fortjener en miljøblomst, mener styret i Naturvernforbundet Strand. Fylkeslaget mener Randaberg kommune fortjener en blomst for sitt forbillige arbeid med vern av verdifull natur.

” 17. mai 2012 laget NRK Rogaland en reportasje om turgåing og friluftsliv fra Preikestolen med nærområde, og med innslag fra Stavanger Turistforening.

NRK Rogaland valgte under disse tv-opptakene, å gå til Preikestolen og bar alt filmutstyret i stedet for

å bruke helikopter til transport av utstyr og personell.

NRK viser her et meget godt miljøengasjement ved å ta seg fram til fots og er et eksempel til etterfølgelse.

Bruk av helikopter i dette området er forstyrrende for naturen selv og særdeles ødeleggende av naturopplevelsen for alle de som tar seg fram til fots”, heter det i lokallagets tildeling av årets miljøblomst.

Fylkeslaget har merket seg Randaberg kommunes systematiske arbeid for å følge opp kommuneplanens vedtak om å verne Hålandsholmen, Visteholmen og Ryggmyra. Kommunen er i gang

med å regulere Hålandsholmen og Visteholmen som spesialområde naturvern. Det er jamngodt med vern etter naturmangfoldloven. Ryggmyra kommer seinere, etter at det i sommer ble laget en plan for restaurering og skjøtsel av den unike myra.

Randaberg kommune fortjener en blomst for innsatsen så langt. Kommunen er blant de ytterst få i Rogaland som på eget initiativ setter i gang tunge reguleringsprosesser for å sikre kommunens arvesølv. Det står det respekt av. Og så håper vi at flere Rogalandskommuner følger Randabergs gode eksempel.

Stavanger tapte for Trondheim

Med 13 mot 12 stemmer gikk landsstyret i Norges Naturvernforbund inn for å arrangere neste års landsmøte i Trondheim. Stavanger fristet med kompakt landsmøte på den gamle natruten ”MS Sandnes” og tur til Lysefjorden og Preikestolen. I stedet blir det tradisjonelt hotellandsmøte i Trondheim by.

Både sekretariatet i Oslo og et flertall i sentralstyret gikk for Trondheimslandsmøte i 2013. Dermed ble det en tøff oppgave for Eirin Haneberg og Marius Harlem å overbevise landsstyret om at det burde foretrekke Stavanger. Etter en intens dragkamp endte det med knappst mulig flertall for Trondheim som neste års landsmøtested.

Vi gratulerer fylkeslaget i Sør-Trøndelag med seieren og ser fram til et godt landsmøte i Trondheim.

Sist Rogaland hadde landsmøte var i Stavanger i 1969 og på Jæren Folkehøgskole i 1983.

Vern i veien for vekst

Sola-ordfører Ole Ueland (H) sier det mange av hans politikerkolleger mener: Vern av naturmangfoldet må ikke få stå i veien for utbygging og vekst. Ueland skal ha honnør for at han fronter et syn som er en gjennomgående politisk oppfatning i de fleste av Rogalandskommunene. Det er et fåtall sentrale politikere som våger å si at naturvern ikke er viktig.

Men der slutter sympatien for Ueland og hans mange meningsfeller.

Politikerne i dette fylket tilhører partier som har vedtatt lover og sluttet seg til globale konvensjoner som har til hensikt å ta vare på naturmangfoldet. Naturmang-

foldet i Norge befinner seg ikke på Stortinget. Det finner vi i landets 429 kommuner. Der er her beslutninger tas hver eneste dag som i sum viser om vi er i stand til verne truet natur slik vi har lovt at vi skal gjøre.

Da må Ueland og alle andre ta ansvar. Hvis ikke Sola-ordføreren har råd til å verne om truede arter eller viktig naturområder, hvem har det da? Klepp, Time eller Hå? Eller kanskje Ueland mener at hele Jærregionen må slippe å ta natursyn fordi veksten er så mye viktigere enn alle andre steder i landet?

Uelands natursyn faller på sin egen urimelighet. Dessverre er Ueland

ingen enslig svale i kommune-Norge. Det betyr at vi som nasjon kan slite tungt med å innfri våre internasjonale forpliktelser om å stanse tapet av naturmangfold innen 2020.



Sola-ordfører Ole Ueland tar bladet fra munnen.

les grønne nyheter fra rogaland
www.naturvern.no/rogaland

Uten Jan gror Eigerøy igjen

Alle snakker om det åpne landskapet som forsvinner i kratt. Bonde Jan Sæstad gjør noe med det. Han drifter 200 villsau på Søre Eigerøy og sørger for at flere tusen år gamle skjøtselstradisjoner holdes i hevd. Deltakerne på Naturvernforbundets lyngheitur tirsdag 18 september likte det de så og hørte.

Søre Eigerøy er foreslått som ett av de mest sentrale områdene i Rogalands forslag til nasjonal handlingsplan for kystlynghei. Lyngheia er en globalt truet naturtype, og en av de viktigste grunnene til den sørgelige statusen er mangelen på bønder som Jan Sæstad. De fleste bøndene har sluttet med aktiv bruk av utmarka og uten beitedyr forsvinner det åpne landskapet.

Men på Søre Eigerøy har Sæstad og en kollega tatt i bruk store deler av heia. I første omgang med villsau, men etterhvert vil også ammeku bidra i beiteskjøtselen.

Naturvernforbundets lyngheikspedisjon samlet i alt 21 deltakere og innledere. Første stopp var Storrsheia ved Vikeså i Bjerkreim der Rune Søyland fra Ecofact fortalte om natur- og kulturverdier og om utfordringene i et område som er under gjengroing.

I Auglend vandringshavn inviterte bonde Sven Narve Veshovda til utelunsj på vegne av Dalane Mat. Bakerevarer, kjøttpålegg og mineralvann var levert av lokale produsenter.

Andre innledere var Audun Steinnes fra fylkesmannens miljøvernnavdeling, jordbrukssjef Gerd



Søre Eigerøy er en av de best bevarte kystlyngheiene i Rogaland takket være innsatsen til blant andre bonde Jan Sæstad (innfelt).

Siqveland Engelsgjerd, Birgitt Harstad fra Dalane Landbruksrådgjeving og Johan Norum fra landbrukskontoret i Eigersund.

Ny miljøgift på Solastranda



Miljøgiften PFOS spres ut i havet på Solstranden via kanalen som drenerer de vestlige deler av flyplassen.



TV2 filmer f.v. fylkesmiljøvernssjef May Britt Jensen, Per Erik Schultze og Siri Meling. Foran på stranda en død alkefugl.

Hva skal AVINOR gjøre med den farlige miljøgiften PFOS som har infisert Sola flyplass og Solastranda? Miljøgiften som har nedbrytningstid på linje med atomavfall, ble brukt på det gamle brannøvningsfeltet vest på flyplassen. Nå frykter Naturvernforbundet at giften er spredt ut i havet ved Solastranda.

Det går nemlig en kanal fra flyplassen og ut i sjøen. Målinger gjort av AVINOR viser at forurensningsnivåene i bekken ut av brannøvningsfeltet er svært høye.

De er for eksempel mye høyere enn noen målinger som er publisert i Klif sine overvåkingsrapporter fra kysten. Forurensningen med PFOS stammer fra tidligere bruk av brannskum (frem til rundt 2003), men lekker fortsatt ut fra øvningsfeltet.

- Vi venter med spenning på AVINOR's tiltaksplan for Sola og andre flyplasser i landet, sier miljøgiftspesialist Per-Erik Schultze i Naturvernforbundet.

I regi av Kystkampanjen gjennomførte Naturvernforbundet befaring og prøvetaking på Sola tirsdag 11. september. Med på befaringen var stortingsrepresentant Siri Meling (H), fylkesmiljøvernssjef May Britt Jensen, Erik Thoring og Per Erik

Schultze fra Naturvernforbundet samt tre elever fra Kongsgård katedralskole. Fra AVINOR Sola møtte Stig Jone Nevland.



AVINOR bruker ikke PFOS på dagens brannøvningsfelt. Problemet skyldes tidligere bruk.

FAKTA OM PFOS

PFOS er en av de farligste, nye miljøgiftene.

PFOS er en forkortelse for perfluoroktylsulfonat, et kjemikalie hovedsakelig brukt i brannskum og smuss- og vannavstøtende tekstilimpregnering.

PFOS ble forbudt i Norge i 2007. Miljøgiften kan skade reproduksjonen, gir hormonforstyrrelser, redusert immunforsvar, økt fare for kreft og brytes ikke ned i miljøet. PFOS-holdig avfall er farlig og skal leveres til destruksjon.

Ikke bygg ned den siste myra på Forus

Den siste rest av våtmarksområdet på Forus forsvinner om Statoil bygger ut tomte si på Svanholmen. Myra har ligget i fred i flere ti-år og hadde i sommer en betydelig hekkebestand av hettemåke. Det er også observert hekkende sivhøne i den sjeldne myra som ligger som en fredet, grønn plett mellom moderne kontorbygg.

Hva har Det er nesten ingen ting som minner om hva Forus en gang var før utbyggingen av industriområdet startet på 1970-tallet. Den opprinnelige innsjøen Stokkavatnet var tappet ut allerede i 1906. Arealet ble tatt i bruk til jordbruksformål, men store arealer var myrete og lite egnet for jordbruket. Under siste krig ble det bygd flyplass og flere militære anlegg. På 1970-tallet ble motorveien bygd gjennom området og samtidig ble arealer innkjøpt for industribygging. Etter 50 år med bygging er hele det gamle Stokkavatnet bebygget med asfalt og betong.

Men en liten myrrest har fått ligge i fred, takket være tomteeieren Statoil. Mens andre ubebygde tomter er fylt igjen med stein og grus har Statoil ikke rørt tomte si ligger rett sør for Statoil bedriftsbarnhage ved Svanholmen. På denne fredelige, grønne og fuktige flek-



Yrende fugleliv på den siste intakte myra på Forus. Nå vil Statoil bygge her.

ken har flere av områdets fortrente fauna funnet sitt leveområde. I sommer hekket det anslagsvis 50 par hettemåker. Kilder forteller også at det har hekket sivhøne i den fuktige krattskogen. Begge artene er oppført på den nasjonale rødlista over truede arter.

Men nå kan det spøke for Forus-området aller siste myrrest. Statoil har signalisert at det vil bebygges

tomte som det har eid i flere tiår. Det vil være trist og tragisk for fuglene som har funnet et trygt og godt leveområde mellom kontorblokkene på Forus. Og det vil det være trist for Forus-områdets kulturhistorie. Her kan man bevare en historisk rest av området slik det så ut i årtier. Det vil være et stort aktivum for et næringsområde som har radert ut alt som minner om Stokkavatnet og myrene.

Kanskje Statoil kan løse sitt utbyggingsbehov ved å tenke helt nytt? Hva med å effektivisere og bygge på kontorarealene ved hovedkontoret Forusbeen? Det vil gi Statoil et pluss i sitt omdømme på mer enn en måte.

Så kan myra ved Svanholmen bli naturreservat til glede for de titusener av mennesker som jobber og besøker Forus hver dag!

Aksjonerer for vern av Kvithei

Beboere i Hålandsmarka i Sola kommune sier nei til boligbygging på Kvithei. Området som kommunen har kjøpt av Skifte Eiendom var inntil for få år siden i Forsvarets eie. Da militæranleggene på Vigdel ble avhendet, ble kystlyngheia på Kvithei solgt til Sola kommune for boligbyg-

ging. Dette mener aksjonsgruppa for bevaring av Kvithei blir feil. For det første er Kvithei en av de siste store kystlyngheiene i Sola. For det andre omfatter utbyggingen en myr og en dam der det er en livskraftig bestand av rødlistet småsalamander. Og for det tredje vil utbygging av Soldalen rasere et

vakkert kulturlandskap med flere sjeldne plantearter.

Aksjonsgruppa har satt i gang en underskriftskampanje for Kvithei på www.facebook.com/VernAvKvithei.

Myr og dam omgitt av lynghei på Kvithei med Hålandsmarka i bakgrunnen.



- Rogaland bør få Preikestolen nasjonalpark

Seks fylker i Norge har ikke nasjonalparker. Det bør vi gjøre noe med, mener Heidi Sørensen, tidligere leder i Naturvernforbundet og avgått statssekretær i Miljøverndepartementet. Hun støtter Naturvernforbundets forslag om Preikestolen nasjonalpark som hun kaller "noe av det

mest spektakulære i norsk natur".

Sørensen representerer SV på Stortinget som vara for Kristin Halvorsen. Etter at hun avsluttet sin tid som statssekretær i Miljøverndepartementet tidligere i år, har hun kastet seg på bloggrenden. Bloggen hennes forjener å bli lest av

alle som er opptatt av naturvern. Kunnskapsrik, innsiktsfull og uten SV-retorikk. heidisorensensblogg.wordpress.com

I et av hennes blogg-innlegg om nasjonalparker tar hun utgangspunkt i 50 års jubileet til Rondane nasjonalpark. I underkant av 10 prosent av landarealet i Norge er i

dag nasjonalparker, men seks fylker er ikke representert på denne "adelskalenderen". Rogaland kunne fått nasjonalpark i Frafjordheiene, men det glapp dels på grunn av lokal motstand og dels på grunn av formelle begrensninger i den gamle naturvernloven.

Den nye vindkraftadelen

Av Erik Solheim, tidligere leiar Norges Naturvernforbund / Erik Thoring, dagleg leiar Naturvernforbundet i Rogaland

Vindkraftpredikantane Ola Borten Moe og Bård Vegar Solhjell forkynnte høgstemt den nye tid som skal komme etter at dei tidleg i juli gav konsesjon til fem vindkraftverk i Rogaland. Kraft nok til 65 000 husstandar, opplyste Borten Moe. Kjernen i løysinga av klimaproblemet, meinte Solhjell.

Alle veit at dei 65 000 husa har straum nok frå før. Folk har til og med stelt seg slik at kvar av oss brukar mindre kraft enn tidlegare. Sjølv om vi blir fleire, viser tala frå Statistisk Sentralbyrå at det samla forbruket har flata ut. Forsyningsoppgåva er løyst for mange år sidan.

Med den grunnlause påstanden at meir vindkraft vil drive ned utsleppa av klimagassar, skapar miljøvernministeren vanskar for alle som trur på opplysningsfilosofane. Dei meinte at vi bør byggje våre oppfatningar på faktisk kunnskap, slik som vi kan registrere og etterprøve, og dei meinte det er

sånn kunnskap dei styrande bør halde seg til. Når vitskapen fortel at menneskeskapte utslepp er med på å hisse opp klimaet, ligg det snublande nær å tenkje at oppgåva for politikarane er å få utsleppa ned. Men ingen har så langt sett at utsleppa vart mindre av den grunn at fleire kraftverk kom på nettet, heller ikkje i den raudgrøne perioden. Historia viser den motsette utviklinga; utsleppa og krafttilgangen har vakse i lag. Solhjell er nok ikkje i stand til å dokumentere noko anna, og han har heller ikkje nokon politikk for å endre denne sammenheng.

På Jæren sa vindkraftstatsrådene ja til fem vindkraftverk som alle ligg på høgste konfliktnivå i den fylkeskommunale vindkraftplanen, ein plan som Miljøverndepartementet ein gong heldt for å vere eit eksempel på arbeid. Men nå skal mange fuglar late livet, og sjeldne landskap bli til enorme industriområde. Den levande naturen, som har vore eksistensgrunnlaget for Miljøverndepartementet til det siste, må vike for klimadogmatikken.

Vindkraftsatsinga skal altså folk



Naturøydeleggingane aukar medan klimaendringane går sin gang.

flest betale, etter ei finansieringsordning for sentralnettet frå den gongen all utbygging handla om straumforsyning til folket. Nå må uskuldeige straumkjøparar, dersom vindkraftentusiastane får viljen sin, gjennom nettleiga legge mange milliardar kroner i eit større nett for at vindkraftselskapa skal få selt resultatet av kommersiell naturøydelegging. Dei fleste som driv næring, må betale sine kostnader. Retningspila i vindkraftpolitikken peikar mot ein kraftadel som legg under seg store areal og får kostna-

dene dekkja ved at folk flest betaler kostnadene med nettet i tillegg til elsertifikata.

I staden for konkrete tiltak som går laus på utsleppa, har vi fått ein klimapolitikk som stimulerer ein ny kraftbonanza. Resultatet kan bli naturøydelegging i slikt omfang at vi må tilbake til den mest aggressive vasskraftepoken på 1960-talet for å finne maken, medan klimaendringane går sin gang.

Kronikken er tidlegare publisert i Nationen og Rogalands Avis.

Nok vindkraft nå, Janne Johnsen?

Fylkeskommunens mål om 2,5 TWh ny vindkraft i Rogaland innen 2020 er oppfylt. Per dags dato er det gitt konsesjon til 19 vindkraftprosjekt med en samlet produksjon på ca. 2,6 TWh. Da er det vel saklig grunn til å si stopp til nye prosjekter? Eller hva sier du, fylkesordfører Janne Johnsen?

I fylkeskommunens energiplan og klimaplan fra 2010 forutsettes det 4 TWh ny fornybar energi innen 2020, hvorav 2,5 TWh skal komme fra vindkraft.

Siden planen ble vedtatt har

Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) delt ut konsesjoner i stort tempo. NVE har gjort det uten hensyn til fylkeskommunens egen vindkraftplan som ble godkjent i 2009. De fleste store vindkraftutbyggingene ligger i vindkraftplanens nei-områder, hvorav fem i kommunene Bjerkreim, Hå og Gjesdal.

Som kjent klaget Fylkesmannen og samtlige naturvern- og friluftslivsorganisasjoner i Rogaland på sju konsesjoner som ble gitt av NVE i vindkraftplanens nei-områder. I juli i år ble fem av de sju prosjektene godkjent av olje- og

energiminister Ola Borten Moe. Siden den gang har NVE gitt konsesjon til to nye store utbyggingssjekter, nemlig Egersund vindpark og Helleheia vindpark i Sokndal og Lund. Førstnevnte er påklaget av blant andre Naturvernforbundet.

Sju år før det skal gjøres opp status for energi- og klimaplanen tyder alt på at fornybarmålet blir innfridd med god margin. Derimot sliter planen alvorlig med å innfri målet om å redusere utslippene av klimagasser. Det gjelder særlig transportsektoren der utslippene har økt siden planen ble vedtatt i

2010. Få, om noen, kan se at det tilrettelegges for kutt i utslippene i Rogaland. Det politiske flertallet ønsker å bygge ut vegkapasiteten, mens planene for økt kollektivtransport og restriksjoner i privatbilismen er helt i det blå.



Nok nå, fylkesordfører Janne Johnsen? (Foto: Høyre)

VINDKRAFTKONSESJONER I ROGALAND

- 19 konsesjoner tildelt med en samlet produksjon på 2,6 TWh som utgjør ca 20 prosent av Rogalands produksjon av vannkraft.
 - Vindkraftanleggene vil bestå av minst 307 vindmøller som er nær 10 ganger antallet turbiner i Høg-Jæren Vindpark.
 - Det vil bli bygd mellom 120 og 150 kilometer nye veier med en total bredde på 10 meter.
 - Andelen inngrepsfri natur i Rogaland vil bli redusert med minst 12 kvadratkilometer.
- De fem største prosjektene ligger alle i sør-fylket:

- Tellenes Vindpark DA, Sokndal og Lund, 520 GWh
 - Dalane Vind, Bjerkreim (Eike-land og Steinsland), 450 GWh
 - Norsk Vind Egersund AS, Eigersund, 306 GWh
 - Fred Olsen Renewables AS, Bjerkreim (Gravdal), 270 GWh
 - Norsk Vind Skinansfjellet AS, Hå, 270 GWh
- De øvrige 14 anleggene har en produksjon fra 229 GWh til det minste på 4,8 TWh. Høg-Jæren Vindpark er det største igangsatte industrianlegget med en produksjon på 184 GWh.

Mostun - ett år med naturinformasjon

6. november i fjor ble Mostun natursenter offisielt åpnet av park- og veisjef Torgeir Esig Sørensen. Ett års drift kan det være på tide å gjøre opp status. Hvordan fungerer natursenteret og hva er planene for videre drift?

Selv om Mostun natursenter ble startet i fjor høst, ble ikke leiekontrakten med Stavanger kommune undertegnet før 1.mars i år. Og først i juni år var flytteprosessen fra Sandvigå 24 gjennomført og kontor- og møtelokalene på Mostun tatt i bruk av Naturvernforbundet og de to samarbeidende organisasjonene, ornitologisk forening og botanisk forening.

Slitent bygg

Det første året har vært preget av oppussing og istandsetting av et slitent bygg, preget av mange års dårlig vedlikehold. De verste mangler og feil er utbedret. Undersøkelser som er gjort av bygningsekspertise konkluderer med at bygget bør totalrenoveres og at prislappen for dette vil koste minst fire millioner kroner. Det er et stort økonomisk løft som må finansieres i et spleiselag mellom private sponsorer og offentlige myndigheter. Det vil neppe skje i 2013, men kanskje i 2014 når Naturvernforbundet fyller 100 år?

En stor forandring har alle turbrukere merket seg: Den totalt gjen-grodd hagen er åpnet etter massiv dugnadsinnsats. Mostun som lå godt skjult i et villniss er ryddet fram i lyset, bokstavelig talt. Dette arbeidet skal fortsette også neste år.

Satser på uteområdet

Uteområdet vil stå sentralt i utviklingen av formidlingstilbudet på Mostun. Stavanger kommune har satt av midler i år til en rekke informasjonstiltak som er rettet mot brukerne av friområdet. Det betyr at folk kan skaffe seg kunnskap om områdets naturmangfold uten å måtte sjekke senterets åpningstider.

Hva så med natursenteret? Siden starten i november i fjor har senteret hatt søndagsåpent for publikum i 23 dager eller drøyt 70 timer. Publikumstilstrømmingen var stor i starten, etter hvert har det dabbet av. I sum har senteret hatt ca 1500 besøkende, det vil si et gjennomsnitt per dag på 65 personer. To store arrangementer i regi av Stavanger Turistforening trakk alene ca 600 besøkende.

I høst ble Mostun brukt i foredragsserien "Natur på torsdag". Det fungerte godt. Men samtidig er det klart at foredragslokalet har sine plassbegrensninger. Smertegrensen går ved 40 tilhørere.



Mostun er i dårlig forfatning og bør gjennomgå en totalrenovering i løpet av de nærmeste to-tre årene.

Mangler attraktive tilbud

Natursenterets store utfordring er mangelen på aktiviteter og attraksjoner. Naturvernforbundet har ikke hatt økonomi til å utvikle gode og aktivitetsskapende utstillinger. Dersom det kommer på plass finansiering vil natursenteret kunne by på interaktive utstillinger som vil løfte interessen for senteret og legge et bedre grunnlag for besøk av skoleklasser.

For fire –fem uker siden ble Naturvernforbundet oppfordret om å søke autorisasjon som nasjonal

våtmarkssenter. Mostun skulle inngå som hovedbase i "Jæren våtmarkssenter" med friluftsfyret Kvassheim og Orre friluftshus som satellitter. I kravene til autorisasjon forutsettes det at senteret holdes åpent i minst 150 dager i året og at det ansettes daglig leder. Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet bidrar med 800 000 kroner årlig i fem år.

Siste nytt. Se bladets første side.

Opptur for foredragsserie

I høst har Mostun vært utprøvd som foredragsarena. Det har fungert godt. I løpet av fire torsdager har 113 personer benket seg i utstillingslokalet i 1.etasje. Det gir et snitt på 28 tilhørere per foredrag. Foredragslokalet har sine fysiske begrensninger hvilket vi var nær da Øyvind Gjerde holdt foredrag om kråketrekket torsdag 27.september. Da ble 42 personer stuert inn i lokalet.

Foredragsserien "Natur på torsdag" startet på Vitenfabrikken i Sandnes i 2009. Da kom det i alt 94 tilhørere til fire foredrag og 70 gjester til åpningen av vår naturmangfoldutstilling. Året etter, i 2010, deltok 154 personer på foredragene. Men intet tre vokser inn i himmelen. I 2011 var oppmøtet skuffende svakt med bare 81 tilhørere på fire

foredrag. I år fikk vi altså en solid opptur, som lover godt for Mostuns posisjon som samlingssted for regionens naturinteresserte publikum.

I år var våtmarker gjennomgående tema, med særlig vekt på Mosvatnet. Slik så lista over foredragene ut:

Torsdag 20.september: Hva vil Stavanger kommune med Mosvatnet? Ved park- og veisjef Torgeir Esig Sørensen.

Torsdag 27.september: Kråketrekket-fascinerende naturfenomen eller pest og plage? Ved feltornitolog Øyvind Gjerde.

Torsdag 4.oktober: Seminar om våtmarksvern. Innledere: Jan Petter Hubert-hansen, seniorrådgiver

DN, Per Kristian Austbø, ass.fylkesmiljøvernssjef og Roy Mangernes, biolog og naturfotograf.

Torsdag 11.oktober: Sjeldne planter ved Mosvatnet-verdier og trusler. Ved feltbotaniker Svein Imsland.



Stinn brakke på Mostun da Øyvind Gjerde fortalte om kråketrekket ved Mosvatnet.

- Bruprosjekt med tvilsom samfunnsnytte og stor naturskade

Konsekvensutredningen for fastlandssambandet Fogn-Halsnøy-Børøy, har alvorlige mangler og må underkjennes, krever Naturvernforbundet i en høringsuttalelse. Forbundet mener kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt og at viktig informasjon om landskapets verneverdier og biologiske mangfold er utelatt.

Konsekvensutredningen om fastlandssambandet er laget av AnkoNova på oppdrag fra Rogaland fylkeskommune. I utredningen har konsulentene listet opp og vurdert ulike interesser knyttet til naturvern, friluftsliv, estetikk, jordbruk og kulturmiljø. Konsulentene konkluderer med at bruene og veiene vil ha mest negative konsekvenser for biologisk mangfold og friluftsliv. Men samlet sett mener Anko Nova at prosjektet har et akseptabelt konfliktnivå og at det derfor anbefales realisert.

Naturvernforbundet er av en helt annen oppfatning. Konsekvensutredningen har ikke med ett ord nevnt hvilke verdivurderinger fylkeskommunen sjøl har gjort av området i overordnede planer og

rapporter. Det gjelder fylkesdelplanen for friluftsliv, idrett og naturvern (FINK) som ble vedtatt i 2005 og der det heter om Fisterøyene at "andre større bygge- og anleggstiltak eller landskapsinngrep i disse områdene" frarås. I den fylkeskommunale rapporten "Vakre landskap i Rogaland" (1995) blir Fisterøyene rangert som ett av 45 områder i Rogaland med "meget høy landskapsverdi/nasjonal interesse".

Konsekvensutredningens metodikk er også svært tvilsom. Bruprosjektet blir vurdert bit for bit og helhetsvurderingen tillegges liten eller ingen vekt. Utredningen har videre betydelige kunnskapsmangler særlig hva gjelder det marine miljø i områdene som blir berørt.

Naturvernforbundet er også kritisk til å investere en milliard kroner i et prosjekt som har tvilsom nytte for områdets transportstruktur. I følge utredningen skal ikke bruprosjektet avløse dagens ferjesamband, men rasjonalisere driften av dette ved å legge ned ferjeanløpene til Fogn. Det betyr at folk som er bosatt på den mest folkerike øya må reise til Halsnøy for å komme seg over



Har Staten godkjent en total rasering av Sauøy, spør Naturvernforbundet? Sauøy er statlig sikret friluftsområde siden 1973.

fjorden til Finnøy. Dette innebærer lengre reisetid, økte kostnader og dårligere transporttilbud for flertallet av øyboerne.

Fisterøyene får dessuten fastlandskontakt østover og ikke vestover til kommunesenteret på Finnøy. Det betyr at reiseavstanden fra Fogn til Stavanger blir nær dobbelt så lang som dagens forbindelse via Finnøy. Spørsmålet er om ferjene til Finnøy vil bli opprettholdt med en døgnåpen fastlandsforbindelse

til Hjelmeland. Om så ikke skjer vil reisekostnader og reisetid blir betydelig økt for Fisterøyene. Det vil også medføre betydelige økte klimautslipp.

Fastlandssambandet Fogn-Halsnøy-Børøy er et natur- og klimanegativt prosjekt med ekstremt høye kostnader. Prosjektet bør parkeres en gang for alle, anbefaler Naturvernforbundet.

Hele uttalelsen kan du lese på www.naturvern.no/rogaland

Båtfolket protesterer mot rasering av Fisterøyene

Ved å bygge bruer og fyllinger stenger en store deler av båtfolket ute fra et i dag uberørt landskap og natur. En truer et statlig friluftsområde –Sauøy– som er sikret for all framtid gjennom en servitutavtale gjeldende fra 1973.

Det er båtfolket i Rogaland som protesterer mot bruprosjektet på Fisterøyene. Bak en felles uttalelse står sju seilforeninger samt KNBF region Sør og Rogaland Seilkrets.

Foreningene viser til at Fisterøyene i Ryfylke er det siste øyriket i Ryfylke som er uberørt av bruer og veier. Nå vil politikerne bygge veier og bruer til over en milliard kroner. Det statlig sikrede friluftsområdet Sauøy står i fare for å bli maltraktert av ny vei tvers over øya, i tillegg til to eller tre bruer. Naturvandalisme med tvilsom samfunnsnytte, mener båtfolket om prosjektet.

Båtfolket har ikke imot fastlandsforbindelse for beboerne i Ryfylke, men våre krav er:

- Nei til stengsler (fyllinger og bruer) - krav til fri ferdsel for alle båter (også seilbåter) gjennom øyer og sund.
- Nei til bruer lavere enn minst 25m fri seilingshøyde.

I rapport fra AnkoNova "Plan-skildring med konsekvensutgreiing", juli 2012 står følgende:

- Seglingshøgde over Sæbøsundet (Fogn – Sør Bokn) er satt til 25 meter.
- Brukryssing Tjørna – Sauøy med seglingshøgde 5 meter
- Brua over til Byre (fra Tjørna) har ei seglingshøgde på 5 meter og treff land ved Åsneset.
- Vegen går med sjøfyllingar ut til Saltkilholmen før den går med

bru over til Halsnøy (fra Sauøy) med ei seglingshøgde på 10 meter.

- Bru fra Halsnøy til Børøy med seglingshøgde 25 meter.

Båtfolket krever at statens represen-

tant i Rogaland, fylkesmannen, må avvise alle irreversible inngrep på Sauøy og stanse massive inngrep i strandsonen.

Båtforeningene konkluderer med at bruprosjektet i sin helhet må avvises.



Seilbåtentusiast Frode Sjøthun har samlet båtfolket i en kraftfull protest mot de planlagte Fisterøybruene.

Øs pøs i tastamyr

Myrer er som en svamp. Men når svampen er full blir det innsjø. Slik det var på Tastaveden i november. Utrolig mye vann som likevel ikke skremte vannet av forbundets mest ihuga dugnadsarbeidere. Ni personer trosset værgudene og fikk seg en våt og tung økt med kvistbæring.

I løpet av to lørdager har det deltatt 21 dugnadspersoner, 11 fra Tasta og 10 fra andre bydeler. Den effektive innsatsen har utgjort til sammen 80 timer.

Kvistdungene har blitt til flis og tømmeret skal bli til ved. Da vil omlag halvdelen av myra være helt ryddet. Men det tyngste står igjen. I nordre delen av myra står velvoksen buskfuru atskillig tettere enn i sør. Dette området blir ryddet av BoGrønt Randaberg.

Sjelden myr i Stavanger

Myra på Tastaveden har oppstått som følge av en forsenkning i terrenget. Nedbør og tilsig fra arealene rundt samles opp i forsinkingen og over tid vil organisk materiale bli til torv. Myra på Tastaveden er en blanding av nedbørsmyr, tilsigsmyr og gjengroingsmyr.

Blåtopp og rome er to dominerende planter i myra. På tørre partier der grunnfjellet stikker opp i dagen, er det gode bestander av røsslyng. Men mest dominerende er plantet buskfuru som trives best i de tørreste partiene av myra.

Svein Imsland, leder i Norsk Botanisk Forening, har registrert 77 planter, sopp og lav i myra. Det antallet vil øke ved ny inventering til våren og sommeren. Det ble ikke registrert sjeldne eller rødlistede arter.



Myra ble til innsjø og gjorde jobben tung for Olaf Schraml og resten av dugnadsgjengen.

Men myra er en sjelden naturtype – i Stavanger. Det er nesten ingen intakte myrer igjen i kommunen. De er enten drenert og dyrket, bebygd eller grodd igjen

med skog. Derfor er myra på Tastaveden viktig å berge som en av de siste gjenværende i sitt slag i Stavanger.

Massedeponi truer Randabergs naturskatt

Ryggmyra i Randaberg er med sine 78 dekar den største gjenværende, intakte kystmyra på Nord-Jæren. Kommunen forbereder vern av myra, men samtidig er myra truet av et planlagt massedeponi.

Ryggmyra er en godt bevart hemmelighet der den ligger i "bakgården" til et forretningsområde ved Randabergveien og omgitt av jordbruksområder. Desto mer overraskende er det for de som tar seg inn på myra. Ingen andre steder på Nord-Jæren finnes det en så stor og så flott imyr.

Selv om myra er under gjengroing av lauvtrær og "gjenglemte" juletrær, er det store åpne arealer dominert av blokkebær, torvmyrull, duskmyrull, flaskestarr, krekling, tyttebær og



Ryggmyra er antagelig det eneste stedet på Nord-Jæren du kan se en stor eng med torvmyrull.

flere lyngarter. Lengst øst i området er det rester av en dam.

Myra har vært brukt til torvskjæring og den har vært beitet av storfe for rundt 30 år siden. Det er mangel på beite kombinert med drenering og treplanting som sakte, men sikkert har endret myras karakter.

Skjøtselplan klar

Men utviklingen har ikke kommet for langt. I en skjøtselplan som er utarbeidet av Ambio Miljørådgiving (Solbjørg E. Torvik, juni 2012) anbefales det rydding av trær, heving av grunnvannstand, restaurering av dam og fjerning av dumpet materiale og søppel. Når restaureringen er gjennomført bør det etableres et beiter regime samtidig som treoppslag må holdes nede.

I planen framheves myras betydning som raste-, beite og hekkeområde for vadefugl. Det er registrert tre rødlistede arter (NT-nær truet) i myra: Vipe, storspove og tornirisk. I tillegg enkeltbekkasin og heippiplerke hvorav førstnevnte er en sjelden hekkefugl på Jæren. Ved restaurering vil myra få en økt betydning og verdi for vadefugler.

Jordbruksområdene som omgir



Ryggmyra er den siste gjenværende intakte kystmyra på Nord-Jæren. Oversikt myr (foto: finn.no)

myra er også viktige for fuglelivet. Nord og vest for myra registrerte Naturvernforbundets Paul Grogan minst åtte hekkende par vipe. Jordbruksarealene sammen med en restaurert myr vil gjensidig styrke artsmangfoldet og særlig hva gjelder bakkehekkende arter.

Unik myr truet

Ryggmyra er unik på Nord-Jæren. Ene og alene av den grunn vil myra være et særdeles viktig natur- og kulturminne som kan få stor betydning og verdi for formidling av kunnskap og opplevelser.

Men bakom torvmyrullas vai-

ende teppe lurte den en stor trussel. Entreprenør T. Stangeland vurderer å søke om å bruke jordbruksmarkene nord for myra til massedeponi. Det vil endre områdets karakter, det kan være en direkte trussel mot Ryggmyras økologiske tilstand og det vil ta knekken på vipebestanden som holder til her i dag. Det er heldigvis betydelig skepsis til planene i Randaberg kommune, og forhåpentlig velger TS'en å ta til fornuft. Et massedeponi hører ikke hjemme i Ryggmyras nære naboskap.

Fugleturisme –business og naturvern



Jæren er stoppested for trekkende vadefugler fra så langt borte som Sibir og Arktis. På tangvollene på jærstrendene er det mulig å se mange forskjellige fuglearter. Foto: Roy Mangersnes

Tekst: Kjetil S. Grønnestad

Med bedre tilrettelegging kan også Rogaland lokke turister som vil se på fugler.

Det tror naturfotografen og biologen Roy Mangersnes fra Sandnes. Mangersnes vet hva han snakker om. Han har som naturfotograf besøkt en lang rekke land verden over, der natur- og fugleturisme er et betydelig satsingsområde.

- I Sverige, særlig ved Hornborgasjön og Falsterbro, er det lagt godt til rette for fugleturisme. Sammenliknet med Sverige kommer Norge dårlig ut. Her i landet er det for mange småprosjekt som ikke samkjøres. Det blir vanskelig å få til god nok økonomi, samtidig som det blir vanskelig å finne fram for turistene sier Roy Mangersnes.

Lykkes i Varanger

Øst-Finnmark er en region med

vekst i fugleturismen. Stellerand og praktærfugl er to av mange lokkefugler.

- Vi har økt antall fugleturister siden 2009. I 2012 anslår jeg antallet fuglekikkere til Varanger å være rundt 8-10.000. Fra 2010 til 2011 steg antallet gjestetegn for hotellene i Vardø og Vadsø med 10.000. Da er ikke de mindre overnattingsstedene tatt med, sier Tormod Amundsen. Han er daglig leder i arkitektfirmaet Biotope som spesialiserer seg på fugler og fuglekikking.

Amundsen er ikke beskjeden på Varangers vegne:

- Varanger er lett tilgjengelig. Vi er intet mindre enn verdens beste arktiske fugledestinasjon. Her kan man både oppleve arter som hører til den arktiske kysten, og tundra- og taigaarter. For å oppleve tilsvarende artsutvalg og natur må man sitte i timevis på småfly til Point Barrow i Alaska,

Nunavut i Canada eller haik med et russisk forskningshelikopter, sier han.

Lee Evans i British Birding Society, trekker også fram Varanger som Norges mest interessante fuglested.

- Selv arrangerer jeg minst en årlig tur til Varanger i juni/juli. Britiske fuglekikkere elsker dette selv om været kan være tøft, sier han.

Han forteller videre at The Royal Society for the Protection of Birds har to millioner medlemmer. Antall aktive fuglekikkere i UK er 25.000. Av dem reiser rundt 9000 utenlands hvert år.

- De mest populære stedene er Israel, Spania, Camargue i Frankrike og Florida i USA. Farge-rike fugler og våtmarker er mest populært, sier Lee Evans.

Muligheter også i Rogaland

Før Tormod Amundsen flyttet

til Varanger, bodde han to år på Jæren.

- Jeg bodde selvsagt der for å se på fugler, samtidig som jeg jobbet i området. Det siste året har jeg vært i kontakt med den lokale fugleforeningen for å bidra til å utvikle fuglekikkerfasilitetene der. Orreosen i Klepp er et eksempel på et sted med svært rikt fugleliv, men som mangler god tilrettelegging for å gjøre opplevelsen tilgjengelig, sier han.

Roy Mangersnes trekker også fram Jæren, i tillegg til Utsira, som interessante steder for fugleturister. Men han har større tro på nasjonal enn internasjonal turisme. Det fordi mange av artene her er kontinentale og dermed kan skues i utlendingenes egne land.

- På Jæren hekker det flere arter som er sjeldne og fraværende andre steder i Norge. Nasjonal fugleturisme er sånn sett et mer



Flere tusen fugleinteresserte trekker til Varanger for å oppleve det spesielle fuglelivet der. Nordnorsk vær er absolutt ingen hindring.
Foto: Tormod Amundsen Biotope

tilgjengelig marked, sier Mangersnes.

På oppdrag fra kommunene på Jæren, jobber Bjarne Oddane i konsulentfirmaet Ecofact med å se på mulighetene for bedre tilrettelegging for fuglekikking.

– Målet er å vise fram det enorme antallet fugler i våtmarkene på Jæren. I dag er det ikke lagt til

rette for det, sier Oddane.

Fugleskjul og fugletårn

Bedre tilrettelegging skal komme alle til gode. Fugleskjul og fugletårn skal forhindre at fuglene blir skremt. Folk skal lettere finne, og komme fram til de gode utsiktspunktene. Og ikke minst skal det bli bedre for grunneierne. Bedre tilrettelegging skal motvirke vill-

parkering langs veien, og at fuglekikkerne forstyrrer gårdsdriften.

– Vi håper å kunne få på plass fem-seks steder med slik tilrettelegging. Med tida kan det kanskje utvikles til å bli et nettverk av fuglekikkesteder på Jæren, sier Oddane.

Det som må på plass, er oppgrusa parkeringsplass, merke sti for kanalisering av ferdsel, og gode utkikkspunkt der man uforstyrret kan se på fuglene. Det kan være en utsiktsplass eller et byggverk i tre som en plattform eller et fugletårn.

Forprosjektet er planlagt avslutta i vinter. I beste fall skal det da bli mulig å starte arbeidet med å legge til rette for fuglekikking allerede til våren eller sommeren.

– Finansiering må på plass. Men det trenger ikke bli så dyrt dersom det gjøres som et spleiselag. Det kan for eksempel dreie seg om

SMIL-midler (Spesielle miljøtiltak i jordbruket) eller sponsormidler, sier Oddane.

Det som kan trekke folk til Jæren, er sjeldne arter som hekker her, og sjeldne arter som raster under trekket eller overvintrer. De store mengdene andefugler og vadefugler, er trekkplastre i seg selv.



Jæren og Utsira er de beste fugle-spotene i Rogaland, mener Roy Mangersnes.

Flykommunen som satser

I Rogaland er en ordfører lei av naturvernet fordi den hindrer vekst og utvikling. I Sør-Trøndelag er naturmangfoldet et satsingsområde. – Vi er glad i naturen vår og vi gjør alt vi kan for å ta vare på den, sier den politiske ledelsen i Ørland kommune. Og det er ingen trønderskrøne.

Kommunen som ligger ytterst i Trondheimsfjorden er kanskje mest kjent som Norges nye kamp-

flybase. Men om noen år kan det hende at folk flest forbinder Ørlandet med sitt rike fugleliv.

– Vi tar mål av oss til å bli verdens første RAMSAR-kommune, sier varaordfører Knut Ring fra Arbeiderpartiet.

RAMSAR er en global avtale for vern av våtmarker. Ørland kommune er stolt over sine fire RAMSAR-områder. Rogaland har 22 RAMSAR-områder. Her er

vernet natur et problem.

Vern koster for mye

Verneområdet for fugl kan skape store problem, uttaler Sola-ordfører Ole Ueland (H) og henviser til RAMSAR-området i Grannesbukta.

Det er ikke det eneste ”naturlige mangfold” ordføreren er bekymret over. I Aftenbladet spør han om frosker, salamandere og dvergålegras skal ha førsteprioritet og påføre samfunnet store ekstrakostnader. Ueland mener at naturvernet har gått for langt og at dette må bli et tema i valgkampen.

På Ørlandet er alt snudd på hodet. Naturvern er ikke et problem, men en ressurs med et betydelig potensiale for verdiskapning og opplevelser. Kommunen skal i nær framtid bruke nærmere fem millioner skatte kroner på å grave opp en gjengrodd innsjø.

Omregulerer til vern

Det vil styrke naturmangfoldet i kommunen, sier varaordfører Ring. – Flere fuglearter som har forsvunnet fra kommunen vil komme tilbake og etablere seg i

innsjøen, mener han.

Kystkommunen med 5200 innbyggere vil enda mer. På eget initiativ har kommunestyret omregulert store deler av et industriområde til fuglefredningsområde. I Brekstadfjæra like ved kommunesenteret er det fuglene som skal få rå grunn.

Det skal ikke stikkes under en stol at det har tatt tid å mobilisere befolkningens interesse for naturvern. Spesielt de mest berørte, grunneierne, har vært skeptiske. Men årelang innsats har båret frukter. Grunneierne er nå aktive medspillere i arbeidet med å utvikle fugleturismen i kommunen.

Kommunens ordfører, Hallgeir Grøntvedt, er bonde og Senterpartipolitiker. Han ivrer sterkt for satsingen på fugler og natur.

Bare fordeler

– Vi ser ingen problemer med satsingen. Bare fordeler, sier han.

Sp-ordføreren leder en vekstkommune. Når Ørlandet flystasjon skal utbygges til base for Norges nye F35 kampfly, vil befolkningen øke med 50 prosent, fra dagens



Fra det arkitekttegnede tårnet har fuglekikkere storslått utsikt til Grandefjæra. (Foto: Biotope)

Urbane fuglekikkere

Inne i Stavanger by, finnes det også store mengder fugler. Ikke minst kråkefugler. Sist vinter overnattet rundt 19 000 kråker, 5600 kaier og en håndfull kornkråker i Mosvannsparken.

– Jeg er usikker på om kråketrekking er spennende for folk, mye på grunn av fordømmene mot kråker, sier Øyvind Gjerde, «kråkeekspert» i Norsk ornitologisk forening i Rogaland.

– Men Stavanger er Norges mest fuglerike by. Det kunne godt vært markedsført. Kråkene kunne blitt en del av konseptet urban fuglekikking, sier Gjerde.

Støtteordninger

I Varanger møtte Tormod Amundsen godvilje fra Innovasjon Norge. Ikke minst til markedsføring. Også i Rogaland er det godvilje overfor konseptet

fugleturisme.

– Fugleturisme er en interessant nisje, også i Stavangerregionen, sier Ellen Frisvold, som er salgssjef for ferie & fritid i Region Stavanger.

– De som vil jobbe med dette, må imidlertid tenke «Hva ønsker og trenger den besøkende? Og hvordan fungerer dette andre steder?». Vi kan være med å formidle dette til aktuelle turoperatører. Vi kan også ta det med til Innovasjon Norges utenlandskontor, sier hun.

Geir Skadberg, seniorrådgiver i Innovasjon Norges rogalandskontor, sier de i prinsippet kan støtte tiltak rettet mot fugleturisme. Men hver enkelt sak må behandles individuelt.

– Vi kan støtte slike bedrifter med utviklingstiltak som gir bedriften økt verdiskaping. Dette må ha en

nyhetsverdi. Noen ganger kan vi hjelpe til med å etablere selskap, eller hjelpe til med en markeds-sjekk før en utvidelse, sier Skadberg.

– Inntjening på fugleturismen skjer i form av overnatting, drikke- og matsalg, samt detaljhandel som klær, kamerautstyr, batterier, minnekort og så videre. Altså klassisk turisme. Forskjellen er at man vet hvor man finner disse turistene. Man kan legge målrettet til rette for denne gruppen, i stedet for å skyte i blinde. Riktig håndtert er dette business og naturvern i et jafs, sier Tormod Amundsen, som tror Jæren har stort potensial som skandinavisk fugleturistdestinasjon.

De som er interesserte i konseptet fugleturisme, kan finne mye inspirasjon på internett. Se for eksempel på faktaboksens lenker.

FAKTABOKS

Biotope nettside:
www.biotope.no

Destinasjon Varangers nettside for fuglekikking:
<http://www.varanger.com/index.php?lang=nor&cid=25>

British Birding Association:
<http://www.uk400clubonline.co.uk>

Informasjon om Hornborgasjön:
<http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/HORBORGA/SV/Pages/default.aspx>

Informasjon om Falsterbo fågelstasjon:
<http://www.falsterbofagelstation.se/index.php>

på fugleturisme

5000 til 7500. Det skal skje uten at verken jordbruksjord eller viktige fuglelivsområder skal gå tapt.

Naturen vår er en kvalitet for kommunens innbyggere og en ressurs for kommunens reiseliv, sier Grøntvedt.

Statlige millioner

Når hurtigbåten fra Trondheim anløper kaia i kommunesenteret på Ørland, er det ikke jagerfly det første inntrykket du får. Det

er fugler. I venterommet på kaia er alle vegger tapetsert med flotte utstillinger om kommunens våtmarker og fuglerike naturmangfold. Midt i rommet står det en "monster I-pad" som inviterer folk til kunnskapsbasert aktivitet og underholdning. Ingen skal være i tvil om hva Ørland har å by på av naturkvaliteter. Bygdas reiseliv er også med på laget. Ørland kysthotell og andre overnattingsbedrifter er godt oppdatert på fuglelivsområdene og kan formidle leie av

sykler, kikkerter og annet utstyr.

Ørland kommune har fått betalt for sin systematiske satsing på naturmangfold og fugleturisme. Kommunen er nylig utpekt som ett av fem autoriserte våtmarks-sentre i Norge. Direktoratet for naturforvaltning bidrar med minimum fire millioner kroner til senteret de neste fem årene.



- Hit, men ikke lenger, fastslår varaordfører Knut Ring. Industrien får ikke bruke mer av Brekstadfjæra. Tidevannsområdet skal forbeholdes fugl.

ØRLAND VÅTMARKSENTER

9. september i 2012 åpnet Ørland Våtmarkssenter en topp moderne og interaktiv utstilling i hurtigbåtterminalen

Dette er en av flere etapper i utviklingen av Ørland våtmarkssenter, som vil bestå av den permanente utstillingen og flere naturscener rundt i kommunen. Arkitekttegnede fuglekikkertårn i Grandefjæra og i Hovsfjæra er allerede tatt i bruk og etter hvert kommer det også fuglekikkerskjul på

Kråkavåg og i Innstrandfjæra. Også i kultursenteret blir det utstilling, samt muligheter til å leie og kjøpe produkter knyttet til natur og naturopplevelser.

Våtmarkssenteret skal formidle opplevelser og kunnskap om kommunens fire Ramsarområder, andre verneområder, natur og kultur. Senteret vil tilby guidete turer, aktiviteter, foredrag og utstillinger i og utenfor senteret. Dette blir et utstillingsvindu for regionens

naturverdier og våtmarker, samt møteplass og arena for våtmarksrelatert forskning.

Ramsarområdene i Ørland kommune utgjør landets største sammenhengende tidevannsareal og er blant de viktigste fuglelivsområdene på kysten. Her er det rasteplass for fugler under trekket, myteområde for andefugl, hekkeplass for vannfugl og overvintringsområder.



Mye moro og mye kunnskap formidles med bruk av en stor interaktiv skjerm i venterommet på hurtigbåtterminalen.



Journalisten og forfatteren Theodor Dahl brant for naturvernsaken og lot seg velge som nestformann under et stormfylt årsmøte i 1933. Tegning: Henry Imsland.

Av Erling Sømme Kielland

Året 1933 kan gjerne kalles et "dramatisk" år for Rogalands Kredsforening for Naturfredning i Norge. I alle fall har det sikkert blitt oppfattet slik for mange foreningsmedlemmer som både ble deltakere i - og var vitner til en hissig strid mellom motfløyer om verv og vedtekter i organisasjonen. Og som endte i et regelrett "kup" der deler av det sittende styre ble kastet etter et benkeforslag om avstemningsmåten på generalforsamlingen i januar.

Forenings formann gjennom 1932 hadde vært L.A.R Aadnesen. Viseformann var Lars Storhaug. På et styremøte den 13 januar 1933 ble det

vedtatt å legge frem et forslag til flere lovendringer på den forestående generalforsamlingen senere samme måned. I dag – snart 80 år senere virker ikke disse endringene særlig kontroversielle, men den gang må de ha gjort det. For i forkant av møtet sørget motstanderne for at de ble avvist på generalforsamlingen den 28 januar ved på forhånd å ha innhentet fullmaktsstemmer fra mange medlemmer.

Fullmaktsstemmer

"Slik er "kuppet" referert: "Gudmundsens forslag om å godkjenne skriftlige medlemmer som har betalt kontingent blev vedtatt med 29 mot 27 stemmer". Det var dermed var avgjort at stemmerett fra ikke fremmøtte medlemmer også talte med i avstemningene. Grunnlaget var lagt for flertallet å bestemme utfallet både av valg på styremedlemmer og vedtektsforslag. Og slik ble det. Styrets forslag til formann var Lars Storhaug. S.Evensen foreslo den tidligere formannen gjennom mange år Ole Isaksen. :

"Valgt blev Isaksen som fikk 19 stemmer som blev avgitt på møtet og 48 ved forfall". (Fullmaktsstemmene..) Storhaug fikk 35 stemmer. Journalisten og forfatteren Theodor Dahl ble valgt som nestformann. S.Evensen fikk samtidig flertall for et forslag om at styret trakk tilbake sine forslag om lovendringer.

Protokoll mangler

Flere møtedeltakere var lite fornøyd det som hadde skjedd under valget, og forlangte for årsmøtet ble hevet at det skulle innkalles til ekstraordinær generalforsamling der et av forslagene til lovendring skulle behandles. Dette ble gjort i februar, men uten at det senere førte til noen forandringer i vedtektene.

Styreprotokollen inneholder (merkelig nok) ingen referater fra styremøter i året 1933 etter generalforsamlingen. Årsberetningen forteller imidlertid om 13 møter dette året og og mangesidig virksomhet. Vi nevner noen:

Kamp mot reklameskilt

- Foreningens arbeid med å få bort skjemmende reklameskilter langs landeveiene i samarbeid med KNA og NAF resulterte i at de fleste ble fjernet av de aktuelle firmaene.
- Fornminnet "dødsstjernen" på

Rinnen (Sele) var blitt fredet ved kgl.resolusjon og fredningsskilt satt opp. I samråd med museumsdirektør Jan Petersen på Stavanger Museum fikk foreningen fullmakt til å foreta opprydding og eventuell restaurering av "stjernen".

- Det ble arbeidet med å få til et forbud mot jakt på ender fra motordrevne fartøyer.
- Styret fortsatte arbeidet med å få Rodamyra ved Tananger vernet.
- En hvitbøk på Høyland (nå Sandnes) var blitt fredet ved kgl. resolusjon og påsatt fredningsskilt.
- Det var sendt en henvendelse til Stavanger sitt formannskap med ønske om å få bevart vandreblokkene som lå ved klokkerboligen på Storhaug, og på en holme i Mosvannet.

Ved utgangen av 1933 hadde 297 medlemmer betalt sin kontingent a kr.2 .



Naturfredningsforeningen ba om fredning av kampesteinen som lå på en holme i Mosvatnet. Steinen er intakt, men nå ligger den ikke lenger på en holme. Foto: Karl Øyvind Lindheim.

Til kamp mot parkslirekne

Parkslirekne er en forvillet hageplante som er sterkt uønsket ved Mosvatnet.

For det første blir den stor, opptil to meter. Den vokser tett og har store blader som skygger ut alt annet planteliv på bakken. Og så er den utrolig vanskelig å utrydde. Kanskje umulig. Planten sprer seg via røttene, og motstår det meste. Det er vanlig å bruke slått kombinert med sprøytgift. Det er en behandling som bør skje flere

ganger og over flere år. Likevel er det ingen garanti for suksess.

Naturvernforbundet har påtatt seg å bekjempe et felt med parkslirekne ved vannbredden like nedenfor Mostun. Vi bruker ikke sprøytgift, men satses på hyppig slått og fjerning av plantedeler. Om vi lykkes i utryddingen av planten, vil vise seg om noen år. Men tiltaket vil ihvertfall hindre spredning til nye områder.

Ved Kiellandsmyra har styremed-

lem Karl Øyvind Lindheim påtatt seg å bekjempe parkslirekne flere steder, mens Natur og idrettsservice har ansvaret for bekjempningen andre steder.

Det er ikke bare parkslirekne som truer plantemangfoldet ved Mosvatnet. Flere andre svartelista planter, særlig pryddingebær, er i sterk vekst og legger under seg nye arealer. Det vil kreve stor innsats om vi skal beholde den naturlige, stedege vegetasjonen ved vatnet.



Parkslirekne (bildet) og flere andre forvilla hageplanter truer naturmangfoldet ved Mosvatnet. Naturvernforbundet forsøker å gjøre noe med det.

Bybane er bedre en bussvei



Bybane er effektivt, miljøvennlig, attraktivt og kult! Illustrasjon: Bybanekontoret.

- Naturvernforbundet er overbevist om at bybane i en helt annen grad enn bussvei vil utløse det byutvikingspotensialet som ligger i tilknytning til 1. byggrinn: Stavanger, Forus Sandnes med sidegren til Sola. Selvsagt må også busstilbudet og anlegg for myke trafikkanter forsterkes, og det må legges restriksjoner på privatbilbruk, skriver Naturvernforbundet i en høringsuttalelse til regionplan for Jæren.

Planen (FDP-J) samordner lokale ambisjoner med nasjonale mål, retningslinjer og forventninger. Det dreier seg om klima og energi, by- og tettstedsutvikling, samferdsel og infrastruktur, verdiskaping og næringsutvikling, natur, kulturmiljø og landskap samt helse, livskvalitet og oppvekstmiljø. Alt dette ligger innenfor NiR sitt interessefelt.

Planens hovedmål er presentert på side 13 i teksthett: "Jæren skal ha en byutvikling basert på regionale helhetsløsninger som effektiviserer arealforbruket og transportarbeidet, styrker verdiskapingen, sikrer natur- og kulturverdier og gir høy livskvalitet." NiR slutter seg fullt ut til dette.

Planen fastholder langsiktig grense mellom by og landbruk og den regionale grøntstrukturen opprettholdes. NiR ser det som positivt at verdien av naturmangfold fokuseres, for eksempel ved at landbrukets rekreative potensiale verdsettes, ikke bare produksjonskapasitet. Planens retningslinjer for regional grøntstruktur forutsetter at folk gis mulighet for rekreasjon i nærmiljøet.

Regionalplanen legger opp til fortetting innen for den utbygde by. Det vil lette presset på natur-, landbruks-

og friluftsområder, og det vil gi markedsgrunnlag for moderne kollektivtransport. NiR støtter fullt ut dette. Imidlertid registrerer vi langvarig politisk uenighet om valg av løsning for kollektivtransport. Derfor har lite skjedd, selv om veksten de siste 10 årene har vært rekordartet. Voksende trafikkøer er ubehaglige og skremmende og en trussel mot folks helse. Interessen for å utnytte potensialet innenfor den utbygde by er derfor dalende. Det kan på sikt resultere i uønsket byspredning.

NiR har fulgt debatten om bybane eller bussvei, både her og i Bergen. Bybane er selve ryggraden i FDP-J. Bergen startet sin planlegging i 2000, samme år som FDP-J ble godkjent. Bergen gikk for bybane og ferdigstilte 1. byggrinn for et par år siden. Banen er en stor suksess.

Betingelsene for anlegg og drift av en bybane ligger bedre til rette i vårt storbyområde enn i Bergen. Ikke minst aktiviserer en bybane her et langt større utbyggingspotensiale. Det er overordnet viktig fordi vi har en meget presset arealsituasjon, ref. jordvernet. Vi registrer at det i teksthett som følger planforslaget flere steder opereres med betegnelsen "høyverdig kollektivtrasé", mens det på plankartet opereres med "baneakse" (vist med sort stiplest strek). Vi rangerer plankartet foran teksthett, men føler likevel utrygghet med hensyn til bybanens plass i planen.

NiR er overbevist om at bybane i en helt annen grad enn bussvei vil utløse det byutvikingspotensialet som ligger i tilknytning til 1. byggrinn: Stavanger, Forus Sandnes med sidegren til Sola og Lufthavnen. Det dreier seg om flere millioner m² etasjeareal. Selvsagt må også busstilbudet og anlegg for myke trafikkanter forsterkes, og det må legges restriksjoner på privatbilbruk, m.a. knyttet til parkeringsmuligheter.

NiR beklager dersom Regionalplanen for Jæren i endelig form skulle svekke det overordnede prinsippet i FDP-J, om bybane som "ryggrad" i storbyområdet. Skulle så skje vil vi kreve ny høring av planforslaget.

Hele uttalelsen kan du lese på www.naturvern.no/rogaland

Ferjefri E-39 er ingen løsning

Naturvernforbundet er kritiske til vegvesenets konseptvalgsutredning av ferjefri kyststamvei E39 mellom Stavanger og Bergen, og mener at utredningen har store huller og mangler.

Naturvernforbundet mener at planene om - og diskusjonen rundt en ferjefri stamvei Kristiansund-Kristiansund ikke har tatt hensyn til natur- og miljøspørsmål.

Hovedargumentene i kritikken er at planen vil forårsake mer bilkjøring, økende klimautslipp og bety store naturinngrep. Brobygging over Bjørnefjorden kan komme til å koste mer enn 10 milliarder kroner. I stedet ønsker Naturvernforbundet at man bruker penger på å vedlikeholde og ras-sikre de veiene vi har. En etter-

lyser også visualisering av planene, et gigantprosjekt som ferjefri E39 kan ikke tas stilling til uten at det foreligger skisser av planene.

Alle de planlagte ferjeløse veialternativer er radikale inngrep i den vestlandske fjordnaturen. Denne ble av National Geographic kåret til verdens beste reisemål, mye pga få naturinngrep.

Ekstra veilengde i forhold til dagens veitrasé for E39 er 51 km. Total lengden for indre trasé er 69,5 km. Syv nye mil med opp til firefelts motorveistandard vil definitivt ikke bli usynlig, med syv broer, skjæringer og fyllmasser fra 26,5 km med tunneler.

Visjonen bak ferjefri vei, å skape et enhetlig arbeidsmarked Bergen -

Stavanger, betyr å skape mer trafikk - flere folk skal reise lenger. **Å planlegge for økt pendling og mulig mangedobling av trafikkmengden betyr i klartekst økt forurensning og økte utslipp fra en av landets verste utslippskilder - veitrafikken.**

Dette står i skarp strid med alle vedtatte klimamål, og det alminnelig godtatte målet om bilbegrensning i Stavanger og Bergenregionen.

Nyskapt veitrafikk med langpendlere vil selvsagt øke den generelle trafikkmengden i byene, og forverre forurensningssituasjonen.

Det er selvmotsigende om Regjeringen på den ene siden stiller en rekke krav til kommunene om å begrense biltrafikken, og samtidig godkjenner

en plan hvor selve målet er bevisst å øke veitrafikken.

Til slutt: En ferjefri kryssing av Boknafjorden vil øke CO₂-utslippene med 23 500 tonn årlig. Dette er beregninger gjort av Statens vegvesen, ikke av Naturvernforbundet, i tilfelle det skulle være tvil om det.

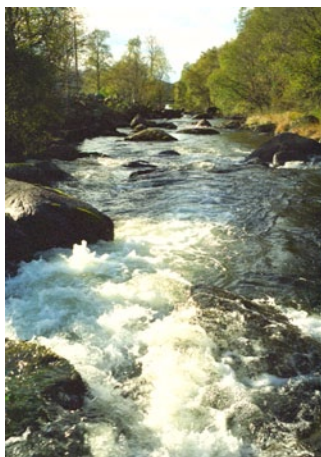


Tre gassferjer kan bli erstattet av undersjøisk tunnel til 10 milliarder kroner - minst. Foto: Fjord 1

Straumsåna blir ikke bygget ut

Straumsåna i Figgjovassdraget blir ikke utbygd, har Olje- og energidepartementet bestemt. Den flotte elva har utløp til Edlandsvatnet ved Ålgård og tilhører et av de første vassdragene som ble varig verna mot kraftutbygging i Rogaland. Men eier av fallrettighetene, Gjesdal kommune, syntes ikke vernevedtaket var så mye å bry seg om.

Kommunen fremmet en søknad om å bygge småkraftverk i det lakseførende vassdraget. Det sa både NVE og en rekke høringsinstanser nei til, blant andre Naturvernforbundet. Men politikerne i Gjesdal aksepterte ikke avslaget og påklaget det til OED. Departementet har nå slått fast en gang for alle, at elva skal få renne fritt uten fysiske inngrep.



Ingen utbygging av Straumsåna i Figgjovassdraget.

Miljøprisen til Strand

Strand fotoklubb får årets fylkeskommunale miljøvernpris med bakgrunn i praktboka "Naturen i Strand" som kom for et år siden. – Boka utgjør en imponerende informasjonskilde om natur, kulturlandskap og biologisk mangfold i kommunen, uttalte fylkesordfører Janne Johnsen i sin pristale.

Miljøvernprisen er aldri tidligere delt ut til en fotoklubb, men Strand fotoklubb har helt siden starten i 1989 utmerket seg med et helt spesielt naturengasjement. Blant annet har den i 20 år gitt ut den populære Ryfylkekalenderen med landskapsbilder fra hele Ryfylke.

Lyselinja på agendaen igjen



Det tegnet inn mange veier fra Lysebotn til Stavanger. Traseene nord for Lysefjorden er ikke aktuelle mener Naturvernforbundet.

Kart: Lyse Sentralnett.

Spørsmålet om en ny høgspenlinje mellom Lysebotn og Stavanger er ikke av ny dato. Sist saken var oppe var i 2001. Men Lyse avsluttet høringsprosessen før målgang og satset i stedet på å forsyne regionen med fossilgass.

Men nå får vi både i pose og sekk: Fossilgassen er her og ny høgspenlinje kommer. Lyse og Statnett er skjønt enige om at det er ingen vei utenom. Veksten i regionen er så kraftig at forsyningssikkerheten på sikt ikke vil være akseptabel, mener selskapene.

Lyse og Statnett har allerede forkastet to alternativer: Det ene er sjøkabel over Boknafjorden fra

nord-fylket. Det andre er sjøkabel fra Lysebotn til Stavanger. Dermed gjenstår det to hovedalternativer i luftspenn, nord eller sør for Lysefjorden.

Alternativet nord for Lysefjorden skal i hovedsak følge nåværende høgspenlinje mellom Lysebotn og Jørpeland. Fra Jørpeland er det tre alternativer videre inn til Stavanger.

Alternativet sør for Lysefjorden følger også eksisterende kraftlinjer fra Lysebotn til Høgsfjord (Selvigstakken) i Sandnes. Derfra er det fire trasealternativer som alle har til felles at de vil krysse Lifell i Riska.

Naturvernforbundet avviser fullstendig å gå med ny høgspenlinje

gjennom foreslåtte Preikestolen nasjonalpark. Det er et alternativ som vi neppe er alene om avvise. Da gjenstår linjeføring på sørsida av Lysefjorden. Det er også svært kontroversielt, særlig mellom Høgsfjorden og Gandsfjorden. Luftspenn i dette området vil berøre viktige natur- og friluftslivsinteresser og protestpotensialet er betydelig.

Lyse og Statnett følger spillets regler. Alle som på den ene eller andre måten føler seg berørt skal få si sin mening. Derfor arrangeres det informasjonsmøter i søkk og kav. Så må man huske at det ikke er Lyse og Statnett som bestemmer hvor luftspennet skal strekkes. Det er det til syvende og sist Olje- og energidepartementet/NVE som gjør.

Naturvernforbundet tror det blir avgjørende viktig at flest mulige berørte parter kan klare å samle seg om ett alternativ. Dette alternativet må være teknisk og økonomisk realistisk. En region som står samlet vil det være vanskelig for sentrale myndigheter å overkjøre.

I denne første runde ber nettselskapene og NVE om innspill til planprogram og konsekvensutredning. Fristen er 21. desember. Når planene er konsekvensutredet følger det en ny høring, sannsynligvis med konsesjonssøknad.

Laksen får leve i Giljajuvet

NVE sier nei til kraftutbygging i Giljajuvet i Dirdalselva. Utbyggingen vil ha negative konsekvenser for anadrom laksefisk, mener NVE som også har avslått en søknad fra Fister Smolt om økt regulering av Hetlandsvatn i Hjelmeland. Vedtakene er i samsvar med uttalelsene til blant andre Naturvernforbundet og Norges Jeger- og fiskerforbund.

Det var selskapet Fjellkraft AS som søkte om å utnytte fallet i Giljajuvet. Det ville ført til redusert vannføring og hindringer i laksens vandring. Etter NVE's mening vil ikke avbøtende tiltak redusere ulempene for laksebestanden i elva. Kraftutbyggingen i Giljaju-



Elva får renne fritt og utemmet gjennom Giljajuvet. Foto: Inge Haugen.

vet var frarådd av en lang rekke involverte parter, deriblant Gjesdal kommune og Fylkesmannen.

Fjellkraft AS har uttalt til Aftenbladet at det neppe blir aktuelt å påklage avslaget.

Dåpsgave til Marøyprosjektet



"Skandi Marøy" bygd ved Brattvaag verft og døpt i Stavanger.
Foto: DOF rederi.

Det er ikke hverdagskost å få et skip oppkalt etter seg. Den æren har Store Marøy blitt til del. Lørdag 10. november sørget gudmor Borghild Marie Kvale for at supplyskipet "Skandi Marøy" ble behørig døpt i Stavanger havn. Samtidig ga hun 10 000 kroner i dåpsgave til Naturvernforbundets Marøyprosjekt.

Navnet "Skandi Marøy" er det Borghilds mann, Tor Ståle Moen,

som har valgt. Han har deltatt i prosjekteringen av en serie nye skip som operatørselskapet han er ansatt i har leid inn fra Austevoll-rederiet DOF. Da han fikk i oppgave å velge navn på ett av skipene, var spranget kort til Store Marøy. Tor Ståle er nemlig oppvokst i Godalen, noen årtak fra øya:

- Marøy er min barndoms øy. Vi rodde ut og fanget kaniner, og lekte rundt blant gamle hustufter der

ute. Som ungdom var jeg også med i Roklubben og da rodde vi rundt Marøy hver torsdag. Da var jeg så sliten at jeg fikk aldri studert naturen. Mare er vel gresk og betyr hav, så det gjør også navnet spesielt og relevant, forteller Tor Ståle.

"Skandi Marøy" som er bygd ved STX OSV Brattvaag verft, skal gå på Nordsjøen. Her er DOF Rederi AS sin beskrivelse av fartøyet:

"Dette er et helt nytt design, fra STX OSV, utviklet med hensyn på lavest mulig fuel forbruk, samt å kunne gå gjennom sjø på en minst mulig brutal måte. Dette sees på designet i baug. Dette minker fuel forbruket, samt belastning på mannskap i en tøff hverdag i Nord-sjøen.

Vi har påført et bunnstoff fra International, som heter "Intersleek". Dette er spesielt utviklet for å unngå groing, samt minst mulig motstand til sjø, og skal være fuel besparende, med inntil 3 - 5%.

Dette bunnstoffet gir ingen utslipp

til yttre miljø. Ved neste planlagte dokking om 5 år, er intensjonen at skroget spyles, bunnstoffet inspiseres, og ny påføring skal ikke være nødvendig.

Båten er designet og sertifisert i henhold til "Clean Design". Skrogmessig går dette ut på dobbelt skrog, der ingen tanker mot sjø, inneholder oljeholdige stoffer. Dvs at ved en eventuell grunnstøting skal eneste utslipp være fra sjøvanns/ ferskvannstanker.

I tillegg er motorer utstyrt med med VIC system, som er variabel innsprøytningsstilling for mest mulig effektiv forbrenning, og minst mulig utslipp.

Hun er utrustet med "Ballast Water Treatment Unit". Kort fortalt går dette på rensing av ballastvann, for å unngå transport av fremmede bakterier/ arter, mellom forskjellige havområder."

Naturvernforbundet ønsker "Skandi Marøy" og dets mannskap hell og lykke på alle hav!

388 koste seg på Marøy

Aldri tidligere har det vært flere deltakere på sommer-turene til Marøy. I løpet av 11 dager skysses Marøyferja hele 388 voksne, ungdommer og barn til øya. Det er ny suveren rekord i badebåtenes femte driftsår.

Onsdag 27.juni var det flest del-

takere med 79. Gjennomsnittet lå på 35 deltakere per dag. Det er imponerende tatt i betraktning at været ikke viste seg fra sin aller beste side. I tre av 11 dager var det regn. Selv om det var flest dager med opphold og noe sol, var det bare tre dager med mellom 18 og 22 grader.



Naturundervisning for badebåtenes gjester på Marøy.

Men sjøl på regnværsdagene stilte folk opp, mange for å bli med ut for å fiske fra svabergene.

Marøyferja har sine begrensinger. Hvis den NV vinden blir for hard, må vi begrense antallet deltakere fordi ilandsstigningen blir krevende. I år måtte vi sende over 20 deltakere hjem på grunn av vindforholdene.

Eldste deltaker var 92 år og kom fra Liverpool. Yngste deltaker var ikke rundet 1 år. Barna var i klart flertall med 220 deltakere. Voksne og ungdom utgjorde 168 deltakere. Andelen utlendinger og innvandrere var også rekordstor i år med 132 deltakere.

Tilbudet om guidet tur rundt øya er alltid populært. Ikke minst for å få øye på den store villsauflukken som holder til på øya. Ellers er det grilling, volleyball, bading og krabbefangst som er de mest populære syslene.

Villsauene ut, røsslyngen inn

Villsauer er ålreite dyr. De gjør en viktig jobb med å hindre gjengroing av åpne landskap. Men noen ganger kan det bli for mye av det gode. På Marøy har beitetrykket vært så høyt at røsslyngen ikke klarer å reetablere seg.

Lyngheia i øst og nord skal få fred for beiting i noen år. Det skjer ved at det i vinter skal settes opp et sauegjerd som nesten deler øya i to. Villsauene er tatt bort fra øya og kommer ikke tilbake igjen før til våren. Da vil de ha tilgang til de deler av øya der gras er den dominerende vegetasjonen. En god løsning for alle, tror vi: Bøndene blir fornøyd, røsslyngen får vokse og friluftsfolket slipper å gå i meterhøye grasenger.



Røsslyngen kom som et skudd innenfor gjerdene der villsauene har vært stengt ute i ett år.

Mer Stavangerjord bygges ned

Nedbygging av jordbruksjord er ikke et avsluttet kapittel i Stavanger. I disse dager blir landets beste jordbruksjord på Tastarustå lagt under asfalt og betong. Og nå står deler av Revheim for tur.

Tastrustå, Revheim og Madlamyr er gamle utbyggingsvedtak. På 1980-tallet kjørte Stavanger-politikerne et rått løp mot miljøvernmyndigheten for å få frigitt mest mulig jordbruksjord til utbygging. Daværende miljøvernminister Sidsel Rønbeck satte til slutt foten ned og ga beskjed til Stavanger om at nok var nok. Men da hadde kommunen fått frigitt betydelige jordbruksarealer på Tasta, Jättå, Revheim, Madla og Hundvåg til utbyggingsformål.

Nå er det jordbruksjorda på Madlamyr og Revheim som skal til pers. Planleggerne ser for seg en ny bydel på rundt 4000 mennesker. I utbyggingen vil det gå med betydelige jordbruksarealer og et gjengrodd myrareal. Høgspenlinja Sandnes-Stølaheia går tvers gjennom området og må legges i bakken før utbyggingene kan starte.

Løpet er altså kjørt for Revheim. Men forhåpentlig kan utbyggingen gjøres med omhu og respekt for områdets lange kulturhistorie. Naturvernforbundet foreslår at det innreguleres et større myrareal som kan minne alle de nye innbyggerne om hva Revheim var for over 100 år siden da kunstneren Kitty Kielland bodde her og malte ett av sine mest anerkjente malerier "Torvmyr".



Turen har kommet til nedbygging av Madlamyr og Revheim. Hva med å gjen-skape noe av myra som Stavanger-maleren Kitty Kielland brukte som motiv i et av sine mest kjente malerier?

Henning Stokke får beholde Lierdal

I sju år har Henning Stokke og hans familie fryktet ekspropiasjon av eiendommen Lierdal på Tasta. Nå har Stavanger kommune frafalt ekspropiasjonssøkmålet og det vakre kulturlandskapet på Lierdal forblir i familiens eie.

Da tastabuen Henning Stokke kjøpte Lierdal i 2003 visste han at eiendommen var regulert som friområde med "vern av kulturlandskapet" som et særskilt formål. Det var helt i tråd med Hennings egne ønsker og motiv for kjøp av eiendommen. I årene siden har han systematisk ryddet og restaurert det særpregete kulturlandskapet og startet med sauebeiting. Henning har aldri hatt andre planer enn å ta vare på det ver-

neverdige gårdsanlegget til beste for byens befolkning.

Derfor kom det som et sjokk da Stavanger kommune ville innløse eiendommen med tvang. Henning og familien skulle få beholde gårdstunet og han ble tilbudt en husmannskontrakt for å drifte jordbruksarealene. Tilbudet ble avvist og kommunen fremmet ekspropiasjonssøkmål. Henning tapte første runde i tingretten og anket avgjørelsen inn for lagsmannsretten. Der kom løsningen. Kommunen trakk saken og inngikk i stedet en avtale med Henning Stokke som er godt nytt for alle som verdsetter byens vakreste kulturlandskap. Stokke og hans familie skal få drive gårdsbruket, men ved et eventuelt

framtidig salg skal Stavanger kommune ha opsjon på kjøp.

Naturvernforbundet har støttet Hen-

ning Stokkes kamp for å drive Lierdal og vi gratulerer han og byen med at saken er løst med godt, gammeldags "bondevett".



Lierdal blir likevel ikke ekspropriert av Stavanger kommune, og Henning Stokke og hans familie får fortsette det viktige arbeidet med å skjøtte byens vakreste kulturlandskap.



vi leverer **altibox**

www.lyse.no

ConocoPhillips er et av verdens største uavhengige lete- og utvinningsselskaper med aktivitet i 30 land. Hovedkontoret ligger i Houston, Texas. Virksomheten i Norge ledes fra selskapets kontor i Tananger utenfor Stavanger. **ConocoPhillips** er en av de største utenlandske operatørene på norsk sokkel. Selskapet står bak driften av feltene i Ekofisk-området og har eierandeler i felter som Heidrun, Visund, Oseberg, Grane, Troll, Alvheim og Huldra.

ConocoPhillips



SAMSPILL

er vårt fortrinn

For over 40 år siden kom Norges første oljeproduksjon i gang – fra Ekofisk-feltet. Gjennom samspill er det til nå skapt verdier for over 1858 milliarder kroner fra dette og de andre feltene i Ekofisk-området. Nå forbereder vi de neste 40 årene.

Vi ser framover – og nordover. Vi har ambisjoner om å vokse på norsk sokkel og fortsatt være en nøkkelspiller.

KREATIVITET ER EN VIKTIG ENERGIKILDE

OUR CREATIVE ENERGY: Som energiselskap står vi foran mange utfordringer. Men løsningene finner vi ofte i vår egen kreativitet. I TOTAL vet vi at morgendagens løsninger vil være et resultat av vår evne til å tenke annerledes – i dag. Derfor er vår kreativitet en viktig ressurs.

Vi har stor tro på vår framtidige rolle som en viktig energiaktør i Norge. TOTAL er kontinuerlig på jakt etter nye krefter. Les mer på **www.total.no**

Our Creative Energy



TOTAL E&P NORGE AS har i mer enn 40 år vært en av de aller største aktørene på norsk sokkel. Vi står for 14 prosent av TOTAL-gruppens samlede olje- og gassproduksjon. TOTAL-gruppen er verdens femte største olje- og gasselskap, med virksomhet i 130 land.

HAR DU VURDERT Å HJEMMEKOMPOSTERE?

Sandnes kommune tilbyr alle sine abonnenter gratis lån av kompostbinge.
Du velger selv om du vil beholde eller levere inn den brune beholderen.

Les mer på våre nettsider www.sandnes.kommune.no
eller kontakt Servicekontoret på 51 33 60 00



SANDNES KOMMUNE
Bymiljø

DET LØNNER SEG!

Vi har et mål som alltid ligger fast –
Økt lønnsomhet for bonden!



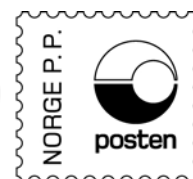
Felleskjøpet Rogaland Agder

www.fkra.no



Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
www.nofo.no

En anerkjent og effektiv
oljevernorganisasjon
og pådriver innen
kompetanse og
teknologutvikling



Bli med i Dugnadsforbundet!

Dugnadsånden er sprell levende i Naturvernforbundet. Aldri tidligere er det gjort mer samfunnsnyttig, frivillig arbeid enn i år. Og mer kan det bli, om du også blir med.

Det startet i år 2000 med rydding av det gjengrodd kulturlandskapet på Store Marøy utenfor Stavanger. I løpet av 12 år er det lagt ned et sted mellom 3000 og 4000 dugnadstimer på øya. I fjor fikk vi hånd om Mostun ved Mosvatnet. Uteområdet og hageanlegget ropte på dugnadsinnsats og forbundets frivillige svarte spontant. Alle som går forbi Mostun kan se resultatet av ett års innsats: Hagen er blitt en hage og trærne har fått pleie og stell.

Mosvatnet er forbundets nye naboskap. Det forplikter, mener vi. For Mosvatnet har mange utfordringer. Det ene er å sikre områdets unike naturmangfold som blant er truet av forvillede hageplanter under sterk ekspansjon. I år har forbundets frivillige gjennomført to kampanjer for bekjempelse av parkslirekne, en svartelistet og uønsket plante som utkonkurrerer stedegent planteliv.

Flyteholme og myr

Det andre er å styrke Mosvatnets naturmangfold. Det har vi gjort ved å bygge en flyteholme,



Den overgrodd hagen på Mostun er ryddet av en ivrig dugnadsgjeng. Her er det Kalle Lindheim og Imke W. Schöberle som avdekker den gamle turstien som gikk mellom huset og Mosvatnet.

til erstatning for holmen som forsvant i motorveifyllingen på 1970-tallet. Her har Stavanger kommune vært en helt avgjørende samarbeidspartner.

Kommunen har også vært sentral i våre felles bestrebelser på berge en av de siste noenlunde intakte myrene i Stavanger. Myra som nå er i ferd med å bli ryddet fram i dagen ligger ved Tastaveden.

Endelig må det tas med i regnestykket at Mostun natursenter holdes publikumsåpent på søndager med hjelp fra frivillige.

I år kan vi bokføre minst 1000 dugnadstimer og da er verken styrearbeid eller saksbehandling medregnet. Alle som har tillitsverv eller på annen måte bidrar i naturvern- og organisasjonsarbeid, gjør det ulønnet og på fritida.

Kjekt og meningsfullt

Dugnad er meningsfullt og det gir resultater til glede for alle. Men framfor alt er det kjekt og sosialt. Alle som vil kan bli med. Det er ingen aldersgrenser, ei heller krav til innsats eller kompetanse. Vil du være med kan du fylle ut skjemaet nedenfor og sende til oss. Skjemaet ligger også ute på vår nettside www.naturvern.no/rogaland

INNMEDELING I "DUGNADSFORBUNDET"

☐ Jeg ønsker å delta i dugnadsgjengen som jobber med rydding og skjøtsel på Store Marøy, Mostun og i andre naturområder.

☐ Jeg ønsker å være søndagsvakt på Mostun natursenter.

☐ Jeg ønsker å jobbe med naturvernsaker. Tema eller saker jeg er interessert i:

Navn: Tlf: E-post:

Sendes til Naturvernforbundet i Rogaland, Postboks 441, 4002 Stavanger. E-post: rogaland@naturvern.no